

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תצוה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו

(תרגום הפשו)



יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

לזכות

החייל ב"צבאות השם" מנחם מענדל שיחי'
ליום הולדתו החמישי לאויש"ט, ביום י"ג אדר ראשון ה'תשע"ט

ולזכות

אחותו החיילת ב"צבאות השם" גיטא תחי'

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת חי' שרה שיחיו צייטלין

* * *

לזכות

החיילת ב"צבאות ה'" שמחה דבורה תחי'

נולדה למזל טוב ביום כ"ג שבט ה'תשע"ט

ולזכות הורי'

הרה"ת ר' זאב וזוגתו מרת שרה מושקא שיחיו הלר

*

נדפס ע"י זקני'

הרה"ת ר' דוד וזוגתו מרת חי' שיחיו הלר

הרה"ת ר' שלום וזוגתו מרת מלכה יהודית שיחיו אלהראר

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. רוחבו ואורכו של האפוד

לגבי צורת האפוד¹ תואמת שיטתו של רש"י בפירושו על התורה, בדרך כלל, את דעת הרמב"ם בספרו "היד החזקה", ש"האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים"². בכל זאת, יש "קצת שינוי"³ בין

(1) פרטי הדיעות בצירוף האפוד הובאו באנציקלופדי תלמודית בערכו. תו"ש מילואים לפ' תצוה ס' ח. ועוד.

(2) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ט ה"ט.

(3) לשון הכ"מ שם - בהלכה ח.

בדפוסים שלפנינו בכ"מ (נסמן ה"ח) ומעתיק מדברי הרמב"ם (שם), ומ"ש ועושה על ארבע זוויות של חושן ד' טבעות זהב וכו', וכותב: מפורש במקרא פרשת תצוה (וממשיך) ורש"י בפירוש התורה בסוף פרשת פקודי כתב באורך מעשה האפוד ויש קצת שינוי בין דבריו לדברי רבינו ע"ש.

ולכאורה: (א) מה שהביא מפרש"י בנוגע לאפוד, קאי לכאורה על דברי הרמב"ם שם ה"ט ואילך (או שכוונתו כאן לציין כל הנאמר מה"ח עד סוף הפרק)*. (ב) מ"ש "ורש"י בפירוש התורה בסוף פרשת פקודי", היינו (כנראה) - כפי שנדפס בדפוס ראשון ודפוס שני דפרש"י (וכן בכמה כת"י רש"י שתח"י)**; שלאחריו סיום פרשת פקודי איתא שם: לפי שפירשתי מעשה האפוד והחשן פרקים פרקים על פירוש המקראות כ' אני כותב מעשיהם יחד. וממשיך לפרש (בקיצור קצת) על דרך פירושו בפרשתנו (כה, ו).

[ולהעיר, שבב' כת"י רש"י שתח"י***, מסיים (לאחר גמר פירושו הנ"ל): לכן אני כותב מעשיהם כמו שהוא בכאן למען ירוך כל קורא בו כי כמו כן תובים למעלה כסדר הזה בתוך הקונטרסים].

ובכל דפוסים וכת"י הנ"ל - ישנו להפרש"י גם בפרשתנו כת, ו (ע"ד שהוא לפנינו). ואולי, מצד הכפלת הפירוש - השמיטו המעתיקים והמדפיסים שלאח"פ' הנ"ל מס"פ פקודי.

ואולי צ"ל בכ"מ (מפורש במקרא פרשת תצוה) ורש"י בפירוש התורה (והכוונה לפרש"י בפרשתנו) ובסוף פרשת פקודי כתב באורך מעשה האפוד - וקאי על שניהם. וצריך חיפוש בדפוסים ישנים דפרש"י - אולי ברש"י שראה

* בדפוס ראשון דהכ"מ (והייצואה שלד): רש"י בפירוש התורה כ"ו (לא ורש"י כ"ו). ונראה דאינו המשך להקדם (וכן יש לפרש גם לגירסתנו). וענף מ"ש, מפורש במקרא פ' תצוה

קאי על (ה"ח שם), ועושה על ארבע זוויות של חושן ד' טבעות זהב. ואולי התיבות שלאחריו בכ"מ, האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף וכו' (שבדפוסים לפנינו באר אחרי ציון ה"ט) הן בהמשך לדבריו, ויש קצת שינוי בין דבריו כ"ו ודודו, וראה בסוף התורה.

** וכן הביא ברלינר בס"פ פקודי (ב' מהדורותיו).

דברי רש"י לבין דברי הרמב"ם בנושא זה.

במדת רוחבו: רש"י אומר "כמדת רוחב גבו של אדם ויותר"⁴ ("ונקפל הסיגר לפני הכהן על מתניו וקצת כריסו מכאן ומכאן"⁵), ואילו הרמב"ם אומר "רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף", כלומר - לא יותר מכך.

במדת אורכו: רש"י אומר⁴ "וחוגר אותו כנגד לבו למטה מאציליו"⁶ .. ומגיע עד עקביו"⁷, ואילו הרמב"ם אומר, "ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו (ומגיע רק) עד הרגלים".

יש לומר, ששלשה הבדלים אלו קשורים להבדל כללי בין רש"י לבין רמב"ם לגבי הגדרת מהות האפוד, כפי שיוסבר להלן.

ב. לדברי רש"י - יש מקורות:

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את דברי רש"י על מעשה האפוד⁸. רש"י פותח את פירושו במילים: "ואפוד - לא שמעתי ולא מצאתי בברייתא"⁹ פירוש תבניתו. ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו, רוחבו כרוחב גב איש כמין סינר שקורין פורצינ"ש שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים, כך

הכ"מ לא נמצאת אריכות הפירוש בפרשתנו כה, ו כ"א רק בס"פ פקודי. וראה ברלינר (במהדורא א') פרשתנו שם שכ"ה בכמה כת"י ודפוס ישן דפרש"י. ואכ"מ.

(4) פרשתנו כת, ו. וכן בס"פ פקודי בדפוס ראשון ושני ובכת"י (ראה הערה שלפנ"ו).

(5) פרשתנו שם, כו.

בפרש"י כה, ז ד"ה אל שני כתב, שלא הי' רחבו אלא כנגד גבו של כהן" (וכן בפסוק כה, ד (חובא לקמן בפנים ריש סעיף ב) סתם, "רחבו כרוחב גב איש"). אבל שם לא

בא לקבוע דיוק מדת האפוד לרחבו, כ"א בא לפרש התיבות. "אל שני צותיו" (שבפסוק) שהיינו, "אל רחבו של אפוד שלא הי' רחבו אלא כנגד גבו כו", ושולל בוה שלא הי' מכסה את כל הגוף גם מלפניו (כפי' הרשב"ם שם, ז).

(6) אבל להעיר מפרש"י שם, ז ד"ה אל שני: וגבהו עד כנגד האצילים .. כנגד אציליהם. עיי"ש.

(7) להעיר שבדפוס ראשון דפרש"י בס"פ פקודי איתא "עד הארץ". ואולי הוא טה"ד, ובפרט שבפרשתנו שם, ו איתא (כלפנינו) "עד עקביו". וכו"ה בדפוס שני ושאר כת"י רש"י (שתח"י).

(8) כת, ד.

(9) לכאורה כוונתו לברייתא (שע"ד ברייתא) דמלאכת המשכן. - ובברייתא דמלאכת המשכן שלפנינו ליתא ע"ד בגדי כהונה כלל. וראה תו"ש חכ"ג מילואים לפ' תצוה ס"ו.

את השאלה המתעוררת בפסוקים אלו, אשר מפרשים אחרים¹⁶ מבין פשטני המקרא עוסקים בה, ואילו רש"י אינו מסבירה: בפסוק⁸ מפורט „ואלה הבגדים אשר יעשו: חושן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט“. ומתעוררת השאלה, מדוע אין מופיעים כאן גם בגדי הכהונה האחרים „ציץ“ (ו„מכנסים“¹⁷)?

זוהי שאלה בפשוטו של מקרא, ומדוע אין אנו מוצאים, לכאורה, שרש"י מיישבה¹⁷? ויש לומר, שהדבר מובן לפי פירוש רש"י על „חושן“, שעל כך מפרש רש"י „תכשיט כנגד הלב“.

וההסבר לכך הוא:

מהותם של בגדי הכהונה, של הכהן הגדול, היא כנאמר בתורה „ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת“¹⁸.

ניתן להסביר זאת בשני אופנים: א) אלו הם בעיקר „בגדי קודש“, אלא שבגדים אלו נעשו באופן נאה במיוחד, של „זהב תכלת וארגמן... ושש“¹⁹, ואף במדתם ובצורתם נעשו כבגדי מלכות, כך שהם „לכבוד ולתפארת“ (ב) בעיקר מיועדים הם ל„כבוד ותפארת“ – „תכשיטים“, אלא שהתכשיטים נעשו בצורת בגדים: „בגדי .. אהרן אחיך“.

לפי זה יש לומר, שיש הבדל גם בסדר חשיבותם של הבגדים, באלו מהם ניכר יותר שהם „בגדי קודש“ – לכבוד ולתפארת:

אם ננקוט בדרך הראשונה, שאלו הם בעיקר

16 ראב"ע, רשב"ם, חוקוני, בחיי, בעל הטורים, מושב זקנים, כלי יקר, אה"ח. ועוד.

17 בנוגע המכנסים אינה קושיא (גמורה) בפשט"מ, כי כמה ענינים בפשט"מ שאין רש"י מתריך בתחלת הענין כי סומך הוא שיפרשנו בהמשך וסיום הענין. וכאשר לומדים המשך הפרשה ע"ד המכנסים (פרשתנו כה, מב) – מובן הטעם שלא נמנו המכנסים בתחלה, כי הם אינם מ„אזהרה בגדים אשר יעשו“ – שהם „לכבוד ולתפארת“ (ראה לקמן בפנים), כ"א אך „לכסות בשר ערוה“ [ונזכר רק אחר (פסוק מא) שמדובר לא רק ע"ד פרטי עשיית הבגדים, כ"א גם בנוגע לבישתם כו' – „הלבשת .. ומשחת אותם ומלאת את ידם וקדשת אותם וכהנו לי“ (ראה בארוכה במפרשים שבהערה הקודמת)].

אבל בנוגע לציץ, יוקשה כפנים.

18 כה, ב.

19 שם, ו; טו – אפוד וחושן. ועד"ו בנוגע שאר הבגדים.

(* וליתא בדפוס ראשון ודפוס שני וכת"י רש"י (שחת"י).

מעשהו...“, ולאחר מכן הוא ממשיך ומפרט. יש להבין: כאמור, חוץ מ„קצת שינוי“ הרי דעת הרמב"ם לגבי צורת האפוד היא כדעת רש"י. ומכך שהרמב"ם אינו אומר על כך „ויראה לי“ וכדומה (כדרכו במקומות שהוא מציין הלכה שאין לה מקור¹⁰), מובן, שיש לו מקור לצורה ולמדה זו.

ואילו רש"י מתבטא במילים „ולבי אומר לי“, שמשמעותן שהוא מחדש זאת לפי דעתו, בלי מקור?

יותר מכך, לדעת מפרשי רמב"ם¹¹ מקורו הוא בפשט הפסוקים, שזוהי דרכו וזהו יסוד פירושו של רש"י על התורה!

[למרות, שבדוחק רב יש לומר שמקורו של הרמב"ם הוא בדברי חז"ל (בנוסח שהיה לפניו בברייתא דמלאכת המשכן, וכדומה), אשר לא היה לפני רש"י].

יותר מכך: רש"י עצמו ממשיך ומביא בפירושו הוכחות מפסוקים לגבי מספר פרטים של „פירוש תבניתו“: „נאמר¹² ודוד חגור אפוד בד, למדנו שהאפוד חגורה היא, ואי אפשר לומר שאין בו אלא חגורה לבדה, שהרי נאמר¹³ ויתן עליו את האפוד ואחר כך ויחגור אותו בחשב האפוד .. ואי אפשר לומר שעל שם שתי הכתפות שבו הוא קרוי אפוד, שהרי נאמר¹⁴ שתי כתפות האפוד, למדנו שהאפוד שם לבד והכתפות שם לבד והחשב שם לבד“, ועוד. ולפי זה, הרי במספר פרטים עיקריים המקור הוא אכן בפסוקים, ואין מובן¹⁵ מדוע הוא מתבטא על כך בביטוי „ולבי אומר לי“?

ג. „בגדים“ או „תכשיטים“

כדי להבין את הדברים, יש להקדים ולציין

10 כמ"ש הרמב"ם באגרת לר' פנחס בר' משולם (נדפסה בקובץ תשובות הרמב"ם ואגרותיו (לפסיא) סי' קמ). וראה לקו"ש ח"ב ע' 6 בשוה"ג.

11 ראה קרית ספר להמב"ט על הרמב"ם שם: האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף דמדכתיב שתי כתפות חוברות יה' לו וגו' משמע שהוא רחב מכתף לכתף כו'.

12 ש"ב ו, יד.

13 צו ת, ז.

14 פרשתנו כה, כו.

15 גם להגירסא (הוספה?) *בחצע"ג ברד"ה ואפוד: לא שמעתי (שהוא לבוש). וגם לההמשך לאח"ז: ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו.

לעילוי נשמת

הרבנית מרת אסתר זיסל בת ר' שלום יעקב ע"ה בוקיעט

אשת הרה"ג הרה"ח התמים

הרב חיים מאיר ב"ר אברהם שמואל ע"ה בוקיעט

נלב"ע ש"ק פ' ויקרא, ר"ח ניסן ה'תשע"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י

אנ"ש דלאס-אנדזשעלעס, קאליפארניא שיחיו

הוספה

בשורת הגאולה

פח.

ועוד ועיקר, לזעוק להקב"ה על אריכות הגלות, "עד מתי"... ולבקש ולדרוש ולעשות כל מה שאפשר שתיכף ומיד תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

. . . בני" נמצאים כבר בגלות יותר מאלף ותשע מאות שנה ומשיח צדקנו עדיין לא בא!... כבר סיימו כל עניני העבודה דזמן הגלות, וכבר נעשו כל הפעולות בכל האופנים האפשריים (כולל ובמיוחד ע"י השמחה בחודש אדר במשך ששים יום), ולא יודעים מה ניתן לעשות עוד, ואעפ"כ, עובר עוד שבוע, עוד יום ועוד רגע, ועדיין לא באה הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

(משיחות ג', ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ד', יו"ד ו"א אדר ראשון תשנ"ב)



„בגדים“, אלא שנעשו באופן שהוא „לכבוד ולתפארת“, הרי אז ה„ציץ“ – אשר הוא כל-כולו תכשיט²⁰, על-אף היותו אחד משמונת הבגדים – אינו זהה במהותו לשאר בגדי הכהונה של הכהן הגדול²¹. אך אם סוברים שאלו הם בעיקר „תכשיטים“, כדלעיל, באופן השני המתואר, הרי אז גם הציץ הוא מאותו סוג²², ואדרבה, הוא העיקרי מסוג זה, כי²³ בו ניכרת הגדרתו כ„תכשיט“ יותר מבשאר בגדי הכהונה.

ד. „בגדים“ שהם לכבוד ולתפארת

לפי זה יש לומר, שזהו אחד הטעמים לפירוש רש"י⁸ על „חושן – תכשיט כנגד הלב“, כי בכך מוסבר מדוע אין התורה מונה כאן את הציץ, למרות שהיא מציינת כאן את החושן: אמנם, החושן הוא „תכשיט“, אך הוא „כנגד הלב“²⁴, מקום שאנשים נוהגים ללבוש עליו בגדים, ולכן הוא נכלל בקטגוריה של „ואלה הבגדים“²⁵, לעומת זאת הציץ, אשר מקומו הוא (א) „ושמת אותו על פתיל תכלת והיה על המצנפת...“²⁶, (ב) „והיה על מצח אהרן“²⁷,

(20) כמפורשים שבהערה הבאה. וראה שבת (סג, סע"ב) מניין לתכשיט כ"ש שהוא טמא מציץ. וכן נקרא תכשיט בסוכה ה, א (אבל: א) שם הוא בניגוד ל„כלי. (ב) בפרש"י סוכה שם ד"ה תכשיט „מלבוש לאדם“. ולהעיר מתוד"ה ת"ש (נייר נד, ב) קרוב לסופו: ואר"ת דתכשיטי כלי מתכות שפיר מיקרו בגדים כדכתיב בבגדי כהונה אלה הבגדים אשר יעשו וחשיב ציץ. וראה הערה הבאה.

(21) כבראב"ע (כת, ד. תשא לד, ו. ושם: כי שבעה הם בגדי כהונה). בחיי (כת, ד. לו). בעה"ט וכלי יקר שם. ולהעיר ממגדל עזו (הל' נזירות פ"ו ה"ח) בסופו שהקשה על ר"ת (שבהערה הקודמת): ועיקר קרא דואלה הבגדים לאו בציץ דוקא מיידי ולא אמני בהדייהו. ע"ש.

(22) ולהעיר מלשון רש"י שבת שם ד"ה מציץ „שהוא דבר מועט ומנאז עם תכשיטי כהן“.

(23) וכמוכן גם בפשטות הכתובים דרך הציץ ה' מזהב לבד, משא"כ שאר בגדי כהונה. ולהעיר גם מרמב"ן כאן: והציץ נור המלכים הוא. ובראב"ע לקמן כת, לו „השרים הגדולים כו“.

(24) ראה פרש"י שמות ד, יד בסופו. ראב"ע שבהערה הבאה.

(25) להעיר גם מראב"ע פרשתנו כט, ה.

(26) פרשתנו כה, לו. ועפ"ז י"ל דהוה כגדר תכשיט נע בגד.

(27) שם, לה.

איננו במקום שלובשים עליו בגדים, ולכן אין הוא נמנה בפסוקנו. בהמשך לכך מסביר רש"י את המלה „ואפוד“. ותחילה יש לציין, שכבר לפני כן, בפרשת תרומה²⁸, מציין רש"י ש„חושן ואפוד מפורשים בואתה תצוה והם מיני תכשיט“. וכך מובן מפשטות הפסוקים בפרשתנו, שהן החושן והן האפוד אינם בגדים רגילים שהאדם לובש²⁹, אלא הם תכשיטים לנוי וליופי – לכבוד ולתפארת.

על כך מחדש רש"י בפרשתנו „ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו רוחבו כרוחב גב איש כמין סינר שקורין פורציני"ט שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים כך מעשהו...“:

אמנם, רש"י מצטט הוכחות מן הפסוקים, כדלעיל, אך ראיות אלה באות רק להוכיח, כלשון רש"י, „שהאפוד שם לבד והכתפות שם לבד והחשב שם לבד“, וש„האפוד שם תכשיט לבדו“³⁰ –

אך מכל ההוכחות הללו אין מובן איזה תכשיט הוא האפוד,

ומפשטות הפסוקים, כאשר החושן והאפוד מופיעים תמיד ביחד וקשורים זה לזה, ניתן היה להסיק שזהו תכשיט נוסף כנגד מקום מסויים בגוף³¹, כפי שהחושן הוא „תכשיט כנגד הלב“.

על כך אומר רש"י „ולבי אומר לי³² שהוא חגור לו מאחוריו כמין סינר .. שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים“, אין זה תכשיט כנגד מקום מסויים בגוף בלבד, אלא תכשיט לנוי וליופי, המשמש ללבוש ממש³³, „כמין סינר“, כי לדעת רש"י – בפשוטו של מקרא, כאשר

(28) כה, כו.

(29) ראה ראב"ע פרשתנו כה, ב: לכבוד ולתפארת שיתפארו בהם כי אין אחד מישראל שילבש כאלה. וראה רמב"ן שם „כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן“.

(30) ולהעיר מפרש"י שם כה, ח ד"ה וחשב אפודתו. שם כט, ה.

(31) להעיר מסיידור רס"ג סדר העבודה ליוה"כ (ע' רעא) „ונתלבש בו מלב ועד טבור“.

(32) ראה בפ"י רבינו מיוחס (הובא בתו"ש שבהערה 1): ורבי שלמה פ"י סינר וחגורה ולא ידעתי מנין הבין זה. ועוד

שאינן סדר המקראות שלמטה מתיישב ע"פ פירושו באפוד. (33) ראה גו"א לפרש"י תרומה שם בסופו: והאפוד לא ה' תכשיט אלא מלבוש .. אבל בחושן שהוא תכשיט שייך כו'.

הוראה בעבודתו לקונו, על ידי פירושו על התורה – הסבר למעשה האפוד, וזהו ההסבר לכך שהראו לו מראה זה, כדי להבין טוב יותר את מעשה האפוד, כי מכך הוא הסיק, שאין זה תכשיט בלבד, כפי שמוכן לכאורה מן הפסוקים, אלא זהו בגד, כפי שהתבאר לעיל בהרחבה.

ואת זאת מלמד רש"י לכן חמש למקרא, שכל דבר שיהודי שומע או רואה (ולדוגמא: ראיית שרות הרוכבות על הסוסים), הרי זה רק לצורך לימוד התורה וקיום המצוות.

י. **לבי אומר לי"**

לפי זה יש לבאר, בפנימיות הענינים, מדוע מדייק רש"י בלשונו, "ולבי אומר לי... ועוד אומר לי לבי", ואינו אומר כדרכו במקומות אחרים בפירושו, ואף בפסוק זה "ואני אומר", וכדומה:

המראה שהוזכר לעיל, אשר ראה רש"י, אינו כדברים אחרים שבעולם שיהודי רואה או שומע, דברי היתר, דברי רשות, שעליו ללמוד מהם הוראה בעבודת ה', אלא זהו מראה שיהודי צריך להימנע מלראותו, כנאמר בגמרא⁶³, ש"באשה קרא מושב ולא מרכב", והכה לכך שאף ממאורע זה תבוא הוספה בעבודת ה', ויותר מכך, יתוסף בהבנת

(63) פסחים ג, א.

ובהשגת התורה, נובע מה"לב", היחידה שבנפש, הנקודה היהודית הנמצאת אצל כל ישראל בשווה, ואשר אינה שורה במוח, אלא בעיקר בלב⁶⁴, ועל דרגה זו, של יחידה, אינו חל שום העלם והסתר⁶⁵, על ידי שום דבר בעולם, ואפילו לא על ידי דברים שאינם לפי התורה, לכאורה,

ואדרבה: הכוח להפוך אפילו ודונות לזכויות נובע מדרגת היחידה שבנפש, אשר בלב, ולכן דוקא מצד "לבי" מבינים ומיישמים למעשה, ורואים שגם מראות שנראו בניגוד לרצונו – שרה רוכבת על סוס, צריך וחובה להצטער⁶⁶ על ראייתם, עד אשר גם מראה בעלמא זו, בעל כרחו, יגיעו⁶⁷ ליתרון בקודש, כיתרון האור מן החושך⁶⁸, עד אשר כבענינו, נוסף על ידי כך הסבר על מעשה האפוד⁶⁹, שהוא מבגדי הכהן הגדול, ש"עושים" לו על-ידי כך "כבוד ותפארת".

(משיחות (מוצאי) ש"פ תצורה תשל"ו. תשל"ט)

64) ראה המשך תער"ב ח"א פל"ה. שערי אורה ד"ה וקבל פי"ו. ועוד.

65) ראה גם תניא פי"ט.

66) תחלה – סור מרע ואח"כ וע"ט – פי' בטוב (תורה).

67) להעיר ממאמרי אדה"ז – פרשיות ח"א ס"ע ר.ו.

68) קהלת ב, יג.

69) להעיר מתורת הה"מ (אור המאיר, הובא ונתבאר באוה"ת ויצא (כרך ה) תתט, א ואילך) בזה שלבן רדף אחר יעקב. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 163. ע' 280 ואילך.

לזכות

כ"ק אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח



ויה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'



יחי אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד

התורה אומרת, ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת.. ואלה הבגדים אשר יעשו, ומשמטה אחר כך את הציץ, הכוונה היא, שאלה הם בעיקר "בגדים", אך הם נעשים באופן שהוא לכבוד ולתפארת, בדומה לתכשיטים. ולכן, לגבי כל אחד מבגדי הכהונה, מדגיש רש"י שכל אחד מהם הוא לבוש.

וכך גם לגבי החושן, אשר רש"י מכנהו "תכשיט", הוא מפרש, שלמרות זאת הוא מוגדר כבגד³⁴ – "תכשיט ננגד הלב".

ה. האפוד – תכשיט שהוא בגד מיוחד

לפי זה מובן מדוע צריך רש"י להוסיף, שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים. שהרי, לכאורה: מה מוסיפה דוגמא זו להבנת צורת האפוד, והרי רש"י כבר הסביר שהוא "כמין סינר" וכן את ה"לע"ז" "שקורין פורציני"ט, וכבר מובן מהו האפוד³⁵. אלא, בכך מבחיר רש"י את מהותו ויחודו של לבוש זה:

(א) "שחוגרות השרות" – זהו בגד מיוחד של חשיבות, ולא של אנשים רגילים, ולכן הוא "לכבוד ולתפארת", בהמשך ל"חושן" – בגד של מלכות³⁶.

(ב) "כשרוכבות על הסוסים" – במצב זה לובשות השרות יותר בגדים, ליתר צניעות, ואילו, ההיפך הוא בתכשיטים, שעונדים אותם

34) ראה לקמן הערה 44.

35) – אבל בדפוס שני דרש"י כאן, שחוגרות הנשים, וכמו שהוא (בשאר הדפוסים וכת"ל) לקמן כת, ו (ועד"ז שם, ז) "סינר של נשים".

36) יוש לומר שגם בשאר הבגדים מדגיש רש"י בפירושו כאן (כת, ד) שהם בגדים מיוחדים כו': בסד"ה ואפוד מביא הכתוב, כי כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים" – ובמילא מובן בנוגע למועיל (שבפסוק זה); בד"ה תשבץ (בנוגע לכתונת), "עשוין משבצות לגוי והמשבצות הם כמין גומות העשויות בתכשיטי זהב למושב.. אבנים טובות כו'"; בנוגע למצנפת "כמין כיפת כובע", ולא סתם כובע שמונח על הראש (ואבנט הוא תגורה על הכתונת – וא"כ הוי פרט מה"כבוד ותפארת" של הכתונת). וראה בארוכה רמב"ן שם, ב. ו"ל שבכתונת וכובע שהם גם ככהן הדיוט, מדגיש רש"י רק זה שהם נעשו באופן מיוחד. משא"כ בבגדי כה"ג שהם בגדים מיוחדים מדגיש רש"י שהם בגדי מלכות ומצד זה הם "לכבוד ולתפארת".

37) ע"ד מג"א, א, יא.

בעיקר בזמנים שהם כדי "להראות העמים והשרים"³⁷.

כך מובן גם לגבי הכהן הגדול, שאין זה סתם תכשיט נוסף שהוא עונד, אלא זהו תכשיט שהוא כבגד, ומבטא את צניעותו היתירה של הכהן הגדול, כפי שכבר הוסבר לפני כן³⁸ על "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", שמפני קדושת אבני המזבח אסור היה לעלות אליו במדרגות, למרות שכל הכהנים לבשו מכנסים. כך מובן גם לגבי הכהן הגדול, שמשום קדושתו היתירה הוא נדרש לצניעות יתירה³⁹.

ו. הרמב"ם: בגדי הכהן הגדול הם תכשיטים

לעומת זאת, לדעת הרמב"ם, ארבעה בגדי הזהב של הכהן הגדול אינם מוגדרים כל כך כ"בגדים", אלא נחשבים בעיקר ל"תכשיטים"⁴⁰, וכפי שמוכן מן הפסוקים, שהציץ החושן האפוד והמעיל אינם בגדים רגילים. ולכן, כאשר מבאר הרמב"ם⁴¹ את אופן עשיית בגדי הכהן הגדול, הוא פותח בציץ, כי בגדי הכהן הגדול הם בעיקר "לכבוד ולתפארת", והם כתכשיטים מיוחדים, ומהות זו מתבטאת באופן ניכר ביותר, כדלעיל בסעיף ג'⁴², בציץ⁴³.

וכך מסביר הרמב"ם לגבי האפוד, כפי שמוכן ממשמעות הפסוקים, שהוא כתכשיט מיוחד, בדומה ובהמשך לחושן שהיה תכשיט מיוחד⁴⁴.

38) ס"פ יתרו. וראה פרש"י שם. ובארוכה לקו"ש חכ"א ע' 119 ואילך.

39) וי"ל שהוא שמוסיף רש"י בסיום פירושו, ועוד אומר לי לבי שראי' שהוא מין לבוש כו', והיינו שהוא לא רק כמין סינר שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים, שלפי' הרי זה בעיקר תגורה הקרוב לתכשיט, אלא שהוא "מין לבוש" ממש. וראה חוקוני כאן כת, ו.

40) ועיין לשון הרמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח ה"ד ובסהמ"צ מ"ע לג.

41) פי"ט מהל' כלי המקדש.

42) ולפי' נמצא דפ"ח ה"ב שם דכתב, "מעיל ואפוד וחושן וציץ" כתבם בסדר חשיבותם כתכשיטים מלמטה למעלה. ואולי כי שם בא בהמשך לבגדי כהן הדיוט.

43) וזה שבפסוק כת, ד אינו מזכיר הציץ, י"ל בהרמב"ם ס"ל כתירוף המושב וקנים או ע"ד תל' האוה"ח (לצד מעלתו כו') שם. ועצ"ע.

44) בתוד"ה ואינה (שבת נו, סע"ב) – מפ' הערך בפ"י

ולפיכך אין הרמב"ם יכול לומר, "וראה לי" וכדומה, כי דבר זה מובן ממשטות הפסוקים.

ז. לפי רש"י – בגד; לפי הרמב"ם – תכשיט

לפי האמור לעיל מובן ההבדל בין רש"י לבין הרמב"ם לגבי גודל האפוד ואופן לבישתו: לדעת רש"י, האפוד הוא בעיקר לבוש, משום צניעותו היתירה של הכהן הגדול, ולכן הוא סובר (א) שהאפוד מתחיל ממתניו למטה מאציליו, ולא למעלה מכך, כי מעל לכך אין מתאים נימוק זה של צניעות, יותר מהגב. (ב) האפוד, "מגיע עד עקביו", משום צניעות, (ג) האפוד הוא, "כמדת רוחב גבו של אדם ויותר", "נקפל הסינר לפני הכהן על מתניו וקצת כריסו מכאן ומכאן", ובכך מודגש יותר שזהו "בגד" של הכהן.

ואילו לדעת הרמב"ם בספר "היד החזקה", שזהו בעיקר "תכשיט", אין טעם לחדש פרטים אלו (ובמיוחד – בפשוטו של מקרא), שהאפוד היה, "עד עקביו" ורחב יותר מגבו של אדם, אלא הוא אומר "רוחבו יותר מגבו של אדם מכתף לכתף ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים"⁴⁵.

ודעתו של הרמב"ם ש"ואורכו מכנגד אצילי הידים", ולא כדעת רש"י, שהתחיל למטה מאציליו, משום שלדעת הרמב"ם אין האפוד והחושן שני תכשיטים נפרדים לגמרי, אלא הם מרכיבים ביחד תכשיט אחד שלם.

"איסטמא" שבגמרא שם (ג' דברים נאמרו באיטמא אין בה משום כלאים ואינה מטמאה בנגעים כו"). חתיכה של בגד מזהב וקוביעין בה אבנים טובות ומרגליות ולפי' ניהא דמטמא במת ושרצים כשאר תכשיט אבל בנגעים לא שאין הבגד עיקר כ"א הזהב ואבנים טובות ומהאי טעמא נמי אין בה משום כלאים" –

ועפ"י יש לומר לכאורה, שזהו הנפק"מ בין דעת רש"י והרמב"ם (הנ"ל בפנים) בנוגע לחושן (ע"פ), אם הוא גדר בגד, או רק תכשיט – אם יש בה משום כלאים ומטמאה בנגעים או לא (וראה גם צפ"ע להל' כלאים פ"י הי"ב יד, ב.). ועפ"י יומתק מה שהשמיט הרמב"ם בסוף הל' כלאים – ראה ראב"ד שם (וראה רדב"ז שם). אבל ראה כס"מ שם דגם לדעת הרמב"ם יש בחושן ואפוד משום כלאים. וראה בעל המאור ור"ן לביצה יד, ב. בחיי פרשתנו כה, ו. ואכ"מ. (45) משא"כ הכתונת י"ל לדעת הרמב"ם הוי (בעיקר בגדר) לבוש, ובוה כתב (שם פ"ח הי"ז). אורך הכתונת עד למעלה מן הענקב.

כשם שהשימוש בחושן ובאפוד, כאשר שואלים באורים ותומים, והכהן משיב ברוח הקודש, הוא לא רק על ידי החושן, אלא גם על ידי האפוד, כדברי הרמב"ם⁴⁶, "מעלת כהן גדול שמדבר על-פי האפוד והחושן ברוח הקודש", כך גם לגבי מהותם כתכשיט, שהם יוצרים ביחד תכשיט שלם⁴⁷.

ולכן סובר הרמב"ם, שהאפוד אינו צריך להתחיל למטה מאצילי ידיו, במקום שמסתיים החושן, כדעת רש"י, אלא "מכנגד אצילי הידים", במקום⁴⁸ שעדיין ישנו החושן.

דבר זה מובן מן הדיוק בלשון הרמב"ם⁴⁹, ומהדגשתו את הקשר שבין האפוד לבין החושן "נמצא כשלוש האפוד עם החושן יהיה החושן על לבו בשווה והאפוד מאחוריו וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן", זהו תכשיט ובגד שלם אחד המורכב מן החושן אשר מלפניו "על לבו", ומן "האפוד" אשר "מאחוריו"⁵⁰.

ח. סדר הלבישה – בהתאם לשיטה

לפי האמור לעיל יש להסביר מספר פרטי הלכות בדברי הרמב"ם:

לגבי סדר לבישת הבגדים אומר הרמב"ם⁵¹: כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל, ועל המעיל האפוד והחושן, וחוגר בחשב האפוד על המעיל מתחת החושן.

מדברי הרמב"ם מובן, שההגירה בחשב האפוד היא לאחר לבישת החושן.

בפסוקים העוסקים בכך יש הבדלים: בציווי בפרשתנו⁵² נאמר לגבי סדר ההלבישה, "ואת האפוד ואת החושן (ולאחר מכן) ואפדת לו

46 שם פ"ט.

47 להעיר מבהי' פרשתנו כה, ו: והאפוד הוא עיקר הבגד וע"כ הקדימה הפרשה כו'. וראה רמב"ן תרומה כה, ז בסופו. ועד"ו בתוד"ה ואבני מלואים (ע"ז כד, א) בנוגע לאבני החושן. כיון שחשן מחובר לאפוד קרי אפוד".

48 ראה גם חינוך מצוה ק' (בתחלתה).

49 שם פ"ט הי"א.

50 ביאור חושן ואיפוד ושייכותם זל"ז וכו' ע"ד החסידות – ראה תו"ח שמות (תק, א. תקין, ב ואילך). אוה"ת פרשתנו (ע' א'תרמב ואילך. ס"ע א'תרסג ואילך). ועוד.

51 שם פ"י הי"א.

52 כה, ה.

בחשב האפוד", ואילו בפרשת צו⁵³, נאמר לגבי ביצוע סדר ההלבישה למעשה, "ויתן עליו את האפוד ויחגור אותו בחשב האפוד ויאפד לו בו", ורק לאחר מכן נאמר "וישם עליו את החושן".

על כך אומר רמב"ן⁵⁴: והקדים בכאן ויחגור אותו בחשב האפוד קודם שישים עליו החושן. כי משה ידע בדרך הלבישה כי לעולם הבגדים תיכף ללבישת הבגד יחגור אותו בחגורה העשויה לו, באבנט תיכף לכתונתו, ובחשב תיכף לאפוד, ואין ראוי שתהיה לבישת האפוד בהפסקות, אבל שם נאמר ואת האפוד ואת החושן ואפדת לו בחשב האפוד, לפי שקצר שם בענין החושן...

אך מדברי הרמב"ם מובן, כדלעיל, שההגירה בחשב האפוד היא לאחר לבישת החושן⁵⁵.

ולפי האמור לעיל יש לומר⁵⁶, שדעת רמב"ן היא כשיטת רש"י, שהחושן והאפוד הם שני פרטים שונים בבגדי הכהן הגדול. ולכן הוא סובר, שתחילה חוגרים את האפוד – ויחגור אותו בחשב האפוד, כסיום לבישתו, ורק אחר כך "וישם עליו את החושן".

ואילו לדעת הרמב"ם, הרי למרות שבמנין שמונת בגדי הכהונה נמנים החושן והאפוד כשני בגדים, בכל זאת הם מרכיבים ביחד בגד שהוא תכשיט אחד⁵⁷,

והרמב"ם נוקט כשיטתו לפני כן⁵⁸, שהחושן והאפוד צריכים להיות מחוברים זה לזה, "ולא יזח החושן מעל האפוד, וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה", וזאת לא רק בשעת העבודה,

53 ה, ז"ח.

54 בפ"י ע"ה"ז צו שם.

55 ראה מלבי"ם צו שם.

56 ראה פנים יפות צו שם.

57 להעיר מתפלין (של יד ותשר) – שהן שתיים בכמה ענינים (וטשו"ע ודאדה"ז או"ח ר"ס כו. שו"ע אדה"ז שם סכ"ה ס"ג) וגם אחד (ראה שו"ע אדה"ז שם סכ"ב). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 54 ואילך. אנציקלופדי' תלמודית ערך הנחת תפלין סעיף א. וש"ג.

ולהעיר דתשי" ותשר" הן דוגמת אפוד וחושן (אוה"ת פרשתנו ס"ע א'תרעג ואילך)*.

58 שם פ"ט הי" – ראה פנים יפות שם.

(* בחז"ב (דל. טע"א ואילך – הובא באוה"ת שם ע' א'תרפ ובכ"מ) דחושן ואפוד הו"ע תפלין וקשרא דתפלין. ואכ"מ.

כדעת אחרים⁵⁹, אלא אף שלא בשעת העבודה, כי זוהי הלכה לגבי עצם הבגד, שהחושן והאפוד צריכים להיות מחוברים זה לזה, ולא נפרדים –

ולפיכך סובר הרמב"ם שגם לבישתם היא אחת, "ועל המעיל (לובשים את) האפוד והחושן" (כבגד אחד), ולאחר מכן "וחוגר בחשב האפוד", שזהו סיום של לבישת האפוד והחושן גם יחד.

ט. כל מה שיהודי רואה או שומע הוא לצורך עבודת ה'

מפירושו רש"י זה נלמדת הוראה נפלאה בעבודת ה':

ידועה⁶⁰ תורת הבעל-שם-טוב, שכל דבר שיהודי רואה או שומע מהווה עבורו הוראה בעבודת האדם לקונו.

דבר זה הרי מובן בפשטות: כיון ש"כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"⁶¹, והעובדה שהקדוש-ברוך-הוא קבע שיהודי זה יראה מאורע זה בעולם, הרי מובן שאין היא לבטלה ח"ו, אלא יש לה תכלית, אשר תכלית בריאת האדם היא, "אני נבראתי לשמש את קוני"⁶².

ומסביר רש"י שענין זה אינו מופנה רק לכהן הגדול, ואפילו לא רק למי שגדול בשנים, אלא יש ללמד זאת גם לבן חמש למקרא:

ידוע הסיפור שמספרים המלמדים לילדים ב"חדר" כשלומדים את פירושו רש"י על האפוד "כמין סינר .. שחוגרות השרות כשוככות על הסוסים", למרות שרוב התלמידים, ובמיוחד בני חמש למקרא, לא ראו זאת אף פעם,

שפעם אחת ראה רש"י, בהליכתו ברחוב כיצד שרה רוכבת על הסוס תגורה בסינר, ורש"י הצטער על כך, מדוע הראו לו משמים מראה זה.

לאחר מכן, בכותבו את פירושו על התורה במעשה האפוד, נתיישבה דעתו, כי למד מכך

59 חינוך מצוה ק. סמ"ג ל"ת רצט. וראה יראים (השלם) ס' ש"ז. ועוד.

60 כתר שם טוב (קה"ת) בהוספות ס"ו קצוקקט (וראה גם ס"ו קכו) ובהערות שם.

61 שבת עז, ב.

62 משנה קידושין בסופה.